

берзахисту. Озброєний такими знаннями вчитель зможе більш правильно організувати освітній процес і навіть дозволить учнів у кіберпросторі.

Список використаних джерел:

1. Бежевець А. М. Деякі аспекти кіберсоціалізації особистості. *Інформація і право*. 2015. № 1 (13). С. 140–144.
2. Коломієць А. М., Коломієць Д. І. Використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у підготовці майбутніх педагогів. *Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*. Збірник наукових праць. 2006. С. 550–554.
3. Коломієць А. М. Функції освіти в період становлення інформаційного суспільства. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2008. Вип. 16. С. 376–381.
4. Кузьміна О. В. Кіберсоціалізація — невід'ємна частина процесу формування життєвої компетентності сучасної молоді. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 8 (42). С. 347–352.
5. Мальцева О. І. Кіберсоціалізація як особливий вид соціалізації особистості. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2020. № 2 (333). Ч. 2. С. 190–199.
6. Suler J. Computer and Cyberspace Addiction. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*. 2004. № 1 (4). Р. 359–362.

**Грінченко
Тетяна Дмитрівна**

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки та хореографії,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0001-8084-6732

ДО ПИТАННЯ ОНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО РЕПЕРТУАРУ УЧНІВ МУЗИЧНИХ ШКІЛ: «СХОДИНКИ ДО МАЙСТЕРНОСТІ» ЕДУАРДА БРИЛІНА

В пошуках шляхів модернізації мистецької освіти вивчення творів сучасних українських композиторів визнається актуальним і дієвим завданням розвитку музично виконавства та музичної педагогіки нашої країни. Оновлення дитячого репертуару в мистецьких школах передбачає внесення змін до робочих програм підготовки бакалаврів музичного мистецтва спеціальності 025 Музичне мистецтво, їх зорієнтованість на вивчення майбутніми вчителями творчості

регіональних композиторів, у творчому доробку яких музика для дітей посідає одне із головних місць.

Нашу статтю ми присвячуємо вінницькому композитору Едуарду Бриліну, чия спадщина рясніє великою кількістю творів для дітей. Спостереження за діяльністю педагогів–музикантів дає нам можливість стверджувати, що інструментальні твори Е. Бриліна посідають важливе місце в підготовці майбутніх піаністів, а вокальні доволі часто можна почути у виконанні як солістів–вокалістів, так і дитячих вокальних ансамблів та хорових колективів.

У своїх попередніх дослідженнях творчості Е. Бриліна ми стверджували, що його музично–педагогічна спадщина — це «яскрава сторінка вітчизняної музичної педагогіки на межі XX–XXI століть. Він увійшов в її історію як автор чисельних творів різних жанрів, що нині належать до репертуару учнів мистецьких шкіл, студентів музично–педагогічних спеціальностей, художніх колективів, видатних митців мистецтва України» [2]. У цитованій публікації ми намагалися «систематизувати розрізнену інформацію про науковий, педагогічний і композиторський шлях Е. Бриліна» [там само], здійснювали спробу його періодизації, характеризували окремі твори, що безперечно увійшли до скарбниці української класичної музики.

Завданням цієї статті є здійснення виконавсько–педагогічного аналізу навчально–репертуарного посібника Е. Бриліна «Сходінки до майстерності», який вийшов у 2017 році [1]. В анотації до посібника автор вказує, що він адресований учням дошкільного і молодшого шкільного віку. У своїй педагогічній практиці ми широко використовували цей збірник у класі «Додаткового музичного інструменту» та «Загальної інструментальної підготовки» студентів музично–педагогічних спеціальностей. Завдяки упорядкованості посібника у відповідності до вирішення технологічних і творчих завдань, а також наявності різноманітних підходів до створення яскравих музичних образів цей збірник швидко набув популярності серед студентів. Особливу увагу на нього звертають студенти заочної форми навчання, оскільки потреба в оновленні педагогічного репертуару в їхній педагогічній діяльності завжди є актуальною.

Збірник складається з наступних розділів: п'єси, ансамблі, вправи. Слід відмітити притаманне композитору тяжіння до мелодичності викладення музичної думки та пріоритетність художньо–образного виховання маленьких музикантів. Уже самі назви творів викликають у дітей бажання їх вивчати. П'єси розміщуються в такому порядку, в якому відбувається постановка рук та знайомство юних піаністів з інструментом. Вже в першому творі «Горобчик» можна навчати учнів виконанню багатьох завдань при постановці рук: дослуховування четвертої ноти в лівій руці виховує слуховий контроль, є першим

знайомством із поліфонічністю музики; при виконанні стакато в правій руці маємо навчати учня контролю за свободою руки, красою звуку, оскільки виконання цього штриха може бути надто коротким або ж надто довгим, тобто будемо навчати учня відчуттям міри, що є важливим для музиканта. Можна запропонувати учневі написати віршик про горобчика, таким чином розвивати у нього художньо-образне мислення, наприклад: «Ось горобчик прилетів, на моє віконце сів. Цвінь-цвірінь, цвінь-цвірінь, мій горобчик в небо линь!».

У другій п'єсі «Півник» юний піаніст вперше виконає штрих legato, поєднуючи два звуки, що також є методично вірним кроком, оскільки починати вивчення цього штриха ми маємо саме з поєднання двох звуків. Наступне поєднання (уже трьох звуків) ми будемо виконувати в п'єсах «Гаївка» та «Заклички». Кожна з п'єс, пропонованих для вивчення юним піаністам, активізує їхнє художньо-образне мислення, а також спонукає вчителя до пояснення учням елементів музичної мови: паралельне вивчення нот значно спроститься, якщо довести до розуміння дитини, що музична мова є таким же засобом спілкування, як і інші мови, тільки замість букв ми маємо ноти, замість слів мотиви; є у музиці фрази, речення і головне — як і в людському мовленні, в музичному одну із провідних ролей відіграє інтонування — закличні, питальні, стверджувальні та інші інтонації.

Одним із характерних прийомів, які Е. Брилін використовує у своїй дитячій творчості, є паралельний рух («Заклички», «Відлуння», «Ручаї» та інші п'єси). Завдяки своїй простоті і мелодійності він швидко засвоюється та вивчається учнями напам'ять, а також надовго залишається в пам'яті юних музикантів. Це сприяє швидкому накопиченню та утриманню репертуару, готовності до участі в концертах. В цілому кожен п'єсу зі збірника «Сходинки до майстерності» можна виконувати на концертах класу, концертах для батьків та музичних лекторіях, оскільки притаманна цій музиці зображальність робить її цікавою як для юних, так і для дорослих слухачів.

Важливою частиною збірника є розділ «Ансамблі». Зі слів студентів Едуарда Борисовича Бриліна, музика приходила до нього під час уроків. Усвідомлюючи важливість навчання гри в ансамблі, він імпровізував, створюючи прекрасний супровід до простих мелодій, які виконували студенти. Таким чином, легкий, технічно простий музичний матеріал перетворювався на насичене музичне звучання. Композитор усвідомлював і своєю творчістю доводив, що гра в ансамблі є одним із мотиваційних прийомів, своєрідним «щепленням» початківців до музичного мистецтва. Ансамблі зі збірника «Сходинки до майстерності» можуть виконуватися як учнем у супроводі викладача, так і самими учнями, що також є мотиваційним аспектом та «щепленням» до музики.

Слід зазначити, що в п'єсах композитор не визначає аплікатуру, якої обов'язково має дотримуватися учень, тим самим спонукає до виконання мотивів різними аплікатурними варіантами. Такий підхід сприяє вихованню мобільності музичного мислення, утворенню ігрових ситуацій, під час яких вчитель може пропонувати учневі самостійно обирати аплікатуру, пояснювати важливість пальцевої послідовності (пропуск ноти — пропуск пальцю). В кінцевому варіанті викладач разом з учнем мають визначитися з аплікатурою, вивчити її і більше не змінювати під час виконання. У розділі «Вправи» композитор самостійно визначається з аплікатурою, оскільки в інструктивному матеріалі вибір аплікатури має підкорюватися виконанню поставлених технічних завдань (вправа на підкладання першого пальцю, на розвиток четвертого і п'ятого пальців та інші).

На нашу думку, цікавим є факт того, що вправи на розвиток різних видів техніки композитор розмістив наприкінці збірника, тим самим визначив пріоритетність виховання музиканта як багатогранної особистості, з багатим художньо-образним мисленням. Вивчення художнього репертуару може відбуватися в поєднанні його з вивченням вправ. Слід зазначити, що деякі з них є справжнім художнім матеріалом («Поліритмія», «Акорди», «Перехрещення рук» та інші), за будовою, формою, визначеними кульмінаціями їх можна віднести до п'єс, окрім того, вони з легкістю вивчаються напам'ять, оскільки мають красиву мелодичну лінію, плавний паралельний рух, секвенційність, змістовну гармонію. Такий підхід до розвитку піаністичної техніки вкотре підкреслює важливість виховання юних музикантів думаючими, різносторонніми особистостями.

Загалом «Сходінки до майстерності» Е. Бриліна є справжньою самодостатньою школою гри на фортепіано, художньою підготовкою юних піаністів до виконання творів композиторів-класиків. Вивчення репертуару з чітко визначеними програмними назвами навчить їх розпізнаванню семантики музичного мистецтва, розумінню його глибинних інтонаційних сенсів.

Творчість Едуарда Бриліна є яскравою сторінкою української композиторської спадщини. В цій статті ми оглянули та тезисно охарактеризували один із його чисельних збірників для дітей. Оскільки вивчення творчості регіональних композиторів є необхідною умовою модернізації музичної освіти, композиторська постать Едуарда Борисовича Бриліна заслуговує на подальші наукові, методико-виконавські і педагогічні дослідження.

Список використаних джерел:

1. Брилін Е. Б. Сходінки до майстерності: навчальний репертуарний посібник. Вінниця, 2017. 72 с. Ноти.

2. Грінченко Т. Д. Музично-педагогічна спадщина Едуарда Бриліна у вимірі потреб сучасної мистецької освіти. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2020. Вип. 62. URL: http://93.183.203.244/xmlui/bitstream/handle/123456789/8350/Hrinchenko_Naukovi_zapiski_v%2062_2020-187-192.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 13.02.2022).

**Добровольська
Руфіна Олегівна**

докторка філософії,
асистентка кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0002-1414-8861

**Газінська
Олеся Віталіївна**

провідна концертмейстер
кафедри вокально-хорової підготовки,
теорії та методики музичної освіти,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0002-4595-4671

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Динамічна ситуація розвитку суспільства, зростання обсягів наукової інформації, оновлення змісту педагогічної освіти і перегляд принципів діяльності освітніх установ обумовлюють підвищення вимог до професійної компетентності майбутніх учителів. Не випадково серед численних проблем педагогічної освіти однією з актуальних варто вважати необхідність обґрунтування змісту підготовки майбутнього фахівця, що не тільки відповідає потребам сьогодення, але й враховує перспективи розвитку сучасного суспільства. Прогресивні тенденції в розвитку системи педагогічної освіти, що знаходять своє концентроване вираження у втіленні в практику установ вищої професійної педагогічної освіти ідей гуманізації і демократизації, обумовлюють необхідність кардинального перегляду підходів до формування змісту підготовки майбутніх учителів музики.

Зміст професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, на думку О. Ростовського та Г. Ципіна, має охоплювати найрізноманітніші види знань: а) основні спеціальні поняття і терміни, без яких неможливо засвоїти жоден із компонентів спеціальної підготовки; б) фактичні знання основ музичного мистецтва та музичної діяльності, без яких неможливо зрозу-